FORUM

ZEVENDE JAARGANG 1952

Uitgever G. van Saane Amsterdam

Naar de onderwerpen en de ontwerpers:

Adres
van de Kring Amsterdam van de B.N.A. aan Burgemeester en Wethouders van Amsterdam
inzake Wederopbouw Jodenbuurt 349
idem
inzake het Museumplein 371
Amersfoort vóór en tijdens de Woningwet, Over de ontwikkeling van — 262
Anarchie van de smaak 310
Andriessen, M. —; Verzetsmonument te Haarlem 208
Andriessen, Nico H. —; Porceleinfabriek en woonhuis te Rhenen 20
Architect, beeldhouwer en het monument 231
Architectuur in de woningbouw 250

Berghoef en Klarenbeek, Arch.bureau —; Woonhuis te Aalsmeer 25
Bertheux en D. Romeyn, W. —; Woonhuis te Bilthoven 22
Blok, J. W. —; Poldertoren te Emmeloord 64
Bolhuis, G. —; Verzetsmonument te Winterswijk 217
Bremer, Ir G. C. —; Stationspostgebouw Den Haag 321
Broek en Bakema, Van den —; Experimentele woningbouw te Hengelo (O.) 288
Brouwer, J. —; Poldertoren te Emmeloord 62

Carazzo, F. —; Verzetsmonument te Eindhoven 223
C.I.A.M. publicatie 159
Cler, Ir C. de —; Poldertoren te Emmeloord 65
Corneille, Tekening 200
Couzijn, W. —; Verzetsmonument te Made 212

Doorbraak naar de St Pieter te Rome, De — 76
Duintjer, M. —; Poldertoren te Emmeloord 60
—, Irs G. J. en A. J. Langhout en —; Recreatiegebouw Werkspoor Amsterdam 114

Eigen huis 13
Elementaire krachten rondom 1900 372
Embden, Ir S. J. van —; Woonhuis te Aerdenhout 15
—; Experimentele woningbouw te Tilburg 290
Erve, Ir W. S. van de —; Ned. Boeken Club te Amsterdam 44
—; Personeelsgebouw v. d. Heem te Voorburg 128
Esser, V. P. S. —; Verzetsmonument te Hilversum 221
Experimentele woningbouwplannen, De vijf — 283

Frankendaal, een woonbuurt in de Watergraafsmeer te Amsterdam 187
Friesland vóór en tijdens de Woningwet, Huisvesting in — 304

Geels en Vos; Christ. Nijverheidsschool te Ede 138
Gent, H. van —; Poldertoren te Emmeloord 61
Grégoire, P. —; Ontwerp Philips monument 49
—; Verzetsmonument te Loosdrecht 213
Groningen na 1901, De huisvesting in — 302
Grosman, J. —; Verzetsmonument te Almelo 219
Guntenaar, B. —; Verzetsmonument te Wageningen 224
Gymnasium en H.B.S. te Zutphen 142

Haakma Wagenaar, Th. —; Winkel met bovenwoning te Middelburg 46
Haan, Herm. P. C. —; Studentensociëteit Rotterdam 135
Havermans, J. W. —; Verzetsmonument te Halfweg 229
Heelsbergen, Ch. van —; Woonhuis te Arnhem 8
Hoe anderen ons zien 154
„Huis"vesting op wielen en op het water 314
Hund, C. —; Ontwerp Philips monument 48

Industriële vormgeving: contact ontwerpers-fabrikanten 72
Istha, D. J. —; Torenbekroning te Weert 346

Kasteel en H. Mieras, B. van —; Poldertoren Emmeloord 61
Kathedraal, De —; (Uit „Vluchtige Begroetingen") 32
Kinderen van Amsterdam, P.W. en de — 194
Kladschrift van Jantje, Uit het — 272
Krop, H. —; Verzetsmonument P.T.T. Den Haag 211

Landhuis, Losse gedachten over de stijl en het — 29
Landhuizen, Tien — 3, 154
Langhout en M. Duintjer, Irs G. J. en A. J. —; Recreatiegebouw Werkspoor Amsterdam 114
Leergang te Doorn, Verslag van 9e — 67
Leeser, T. —; Verzetsmonument te Vlissingen 226
Lith, H. van —; Ontwerp Philips monument 48
—; Verzetsmonument te Heinenoord 216
Lohse, Richard P. —; Konkretion II 158
—; Komposition II 186

Mastenbroek en De Herder; Winkel te Zwolle 34
Merkelbach en Elling, Archit. bur. —; Dokterswoning te Hardenberg 26
—; Experimentele woningbouw te Katwijk 294
Museumplein te Amsterdam, Het — 365
Mijnstreek, De huisvesting in de — 308

Nagele, Een plan voor het dorp — 172
Nicolaï, A. C. —; Ontspanningsgebouw Ned. Aardolie Maatschappij te Oud-Schoonebeek 121
Niemeijer en Ir J. J. Sterenberg, H. E. —; Landhuis te Glimmen 6
Nix, Dr Ir C. Th. —; Poldertoren te Emmeloord 62
—; Torenbekroning te Weert 341
Nijverheidsschool te Ede, Christ. — 138

Odink, B. —; Poldertoren te Emmeloord 63
Ontspanningsgebouw Ned. Aardolie Mij. Oud-Schoonebeek 121
„Opbouw"-activiteit, Verantwoording van — 179

Perret, Bezoek aan Auguste — 151
Personeelsgebouw Van der Heem, Voorburg 128
Philips Monument te Eindhoven, Het — 47
Piacentini en Spaccarelli; Via della Conciliazione 76
—; Auditorium di Roma 112
„Piranesi" compositions; Castle of St Angelo 316
Poldertoren te Emmeloord, Ideeënprijsvraag voor een — 60
Publieke Werken en de kinderen van Amsterdam 194

Rapport Drucker, Het — 248
Rädecker, J. A. —; Verzetsmonument te Waalwijk 210
Recreatiegebouw Werkspoor Amsterdam 114
Reyers, W. —; Plastiek recreatiegebouw Werkspoor Amsterdam 114
—; Verzetsmonument te Zijpersluis 225
Richters, J. —; Verzetsmonument te Wageningen 227
Rijk, H. de —; Poldertoren te Emmeloord 64
Rijn in de R.A.I., De — 239

Salomonson, H. —; Woonhuis te Vaassen 2
Samenhang tussen mensen en dingen 170
Sanering Valkenburg te Amsterdam 247
Schaling, C. W. —; Woonhuis te Baarn 10
Schmidt, Ir J. C. —; Poldertoren te Emmeloord 66
Scholen — zie Gymnasium en H.B.S. Zutphen, Chr. Nijverheidsschool Ede, Kindergemeenschap „de Werkplaats" Bilthoven
Schrikker, C. —; Verzetsmon. te Rotterdam (Crooswijk) 214
Scraffito's in de Plantage te Amsterdam 332
Sint Pieter te Rome, Doorbraak naar de — 76
Staal, Arthur —; Kindergemeenschap „De Werkplaats" te Bilthoven 354
Stationspostgebouw Den Haag 321
Stauthamer, C. —; Verzetsmonument te Lisse 230
Stedebouw, De invloed van de Woningwet op de — 281
Summerschool, De eerste C.I.A.M. — 199
Sijmons, H. F. —; Torenbekroning te Weert 344

Tauber en W. Snieder, P. —; Poldertoren te Emmeloord 65
Toekomst, 1902—1952 en de — 277
Toren van Weert opnieuw in het licht, De — 335
Twentse industriegebied, De huisvesting in het — 299
Tijen en Maaskant, Van —; Experimentele woningbouw te Vlaardingen 286

Uitbreidingsplannen van vóór de Woningwet 278

Verbruggen, F. U. —; Schoenwinkel 38
—; Juwelierswinkel 40
—; Dameskapsalon 41
—; Verkoopruimte van werktuigen 42
—; Meubelmagazijn 43
Verhagen, Kuiper, Gouwetor en De Ranitz, Archit.bur. — Medewerker Ir R. D. Bleeker; Gymnasium en H.B.S. te Zutphen 142
—; Experimentele Woningbouw te Leiden 292
Verlaan, Theo G. —; Torenbekroning te Weert 340
Verzetsmonumenten, Zes jaar — 205
Via della Conciliazione 75
Vries, J. C. de —; Woonhuis te Bergen a/Zee 19

Warners, F. A. en A. —; Poldertoren te Emmeloord 63
Wederopbouwplan Jodenbuurt 349
Werkplaats", Kindergemeenschap „De — 354
Wezelaar, H. M. —; Verzetsmonument te Roosendaal 218
Winkels 35
Woningplattegronden en Woningwet 259
Woningwet, 50 jaar — 243
—; — (boekbespreking) 352
—, woningbouwvereniging en woningbouwarchitectuur 244
— op de stedebouw, De invloed van de — 281
— en Welstandstoezicht 297
Wright, Frank Lloyd (boekbespreking) 349

Zweerus, H. —; Ontwerp voor Philips monument. 49

Boekbeprekingen:

Het eigen huis; Ir J. P. Fokker 31
Das eigene Heim; Guido Harbers 31
Fertighäuser, Montagebauweisen, industriemässiges Bauen; Gustav Kistenmacher 31
Läden, Anlage, Bau, Ausstattung; Konrad Gatz en Fritz Hierl 69
Die neue Stadt in Landschaft und Klima; Ernst Egli 153
A decade of New Architecture; S. Giedion 201
Paul Klee, Wege bildnerischen Denkens; Werner Haftmann 202
Dublin 1660—1860, A social and architectural history 240
Zweispänner, Grundrissentwicklungen beim Mehrwohnungshaus; Otto Kindt 273
Piranesi Compositions; Prof. Hector O. Corfiato 317
Het meubel en het interieur in de 19e en 20e eeuw; Henk Baaren en E. G. C. Schubad 317
Sechzig Jahre lebendige Architektur Frank Lloyd Wright; Werner Moser 349
Facetten van boekdruk 350
Handbuch für den neuen Krankenhausbau; Paul Vogler en Gustav Hassenpflug 351
50 Jaar Woningwet, Gedenkboek 352
Eeuwige Schoonheid; Dr E. H. Gombrich 383
Geschiedenis ener Kathedraal; F. v. d. Meer 383

Tijdschriftbespreking:

WERK No 2/1952 70

Prijsvragen:

Ideeënprijsvraag voor een Poldertoren te Emmeloord (Resultaten) 60
Torenbekroning te Weert (Jury rapport) 71
De Toren van Weert opnieuw in het licht 335
Wijkcentrum „Morgenstond" Den Haag (Aankondiging) 318
Torenbekroning te Hulst (Aankondiging) 352

A. et A. bijeenkomst

Arnhem 383

Contactbijeenkomsten A. et A.:

— 32
— Interieurs en meubels 72

Tentoonstellingen:

Kleur in het interieur 318

Naar de schrijvers:

Bakema, J. —; *Samenhang tussen mensen en dingen* 170
Batavus; *Boekbespreking* 138
Beusekom, Prof. Dr Ir H. G. van —; *Woningwet, woningbouwvereniging en woningbouwarchitectuur* 244
Blijstra, R. —; *Losse gedachten over de stijl en het landhuis* 29
—; *Anarchie van de smaak* 310
—; *Boekbespreking* 153, 240, 349
Brouwer, Ir H. —; *Christ. Nijverheidsschool te Ede* 138
—; *Gymnasium en H.B.S. te Zutphen* 142
Bruin, Prof. Wieger —; *De invloed van de Woningwet op de stedebouw* 281

Couwelaar, W. R. v. —; *De huisvesting in het Twentse Industriegebied* 299

Dieperink, Ir J. —; *De huisvesting in Groningen na 1901* 302
Duintjer, M. —; *Tien landhuizen* 3
—; *Tijdschriftbespreking* 70

Eesteren, Prof. C. van —; *Frankendaal: een woonbuurt in de Watergraafsmeer te Amsterdam* 187
Embden, Ir S. J. van —; *Eigen huis* 13
Exter, J. F. van —; *Boekbespreking* 31
Eyck, Aldo van —; *P.W. en de kinderen van Amsterdam* 194

Foest, Mej. I. D. —; *Kleur in het interieur* 318

Gelderen, W. van —; *50 Jaar Wonen* 243

Hendriks, B. —; *Het Philips monument te Eindhoven* 47
—; *Zes jaar verzetsmonumenten* 205
—; *Scraffito's in de Plantage te Amsterdam* 332
—; *Boekbespreking* 317
Herwig, H. W. —; *Uitbreidingsplannen van vóór de Woningwet* 278
Holt, Prof. G. H. M. —; *De toren van Weert opnieuw in het licht* 335
Hovens Greve, H. —; *Boekbespreking* 201

Kamerling, M. —; *De eerste CIAM-summerschool* 199
Komter, A. —; *Naschrift bij „Scraffito's in de Plantage te Amsterdam"* 334
Kurvers, J. A. M. —; *De huisvesting in de Mijnstreek* 308

Lambert—Anema, Mevr. Ir K. C. —; *Kindergemeenschap „De Werkplaats" te Bilthoven* 356

Oud, J. J. P. —; *Stationspostgebouw Den Haag* 321

Ravesteyn, Ir S. van —; *De doorbraak naar de St Pieter te Rome* 76

Saane, H. van —; *Woningplattegronden en Woningwet* 259
Scheerens, W. —; *De vijf experimentele woningbouwplannen* 283
Schipper, J. —; *De Rijn in de R.A.I.* 239
—; *Boekbespreking* 317
—; *A. et A. bijeenkomst te Arnhem* 383
Snellebrand, J. A. —; *Boekbespreking* 350, 383
Staal, Arthur —; *Winkels* 35
—; *Architectuur in de woningbouw* 250
—; *Kindergemeenschap „De Werkplaats"* 357
—; *Boekbespreking* 69
Sijmons Dzn, K. L. —; *Boekbespreking* 351

Teylingen, Ir J. C. van —; *Boekbespreking* 273
Tuinstra, Ir D. —; *Huisvesting in Friesland vóór en tijdens de Woningwet* 304
Tijen, Ir W. van —; *1902—1952 en de toekomst* 277

Vogelesang, H. —; *Boekbespreking* 383
Vordemberge Gildewart, F. —; *Elementaire krachten rondom 1900* 372
—; *Boekbespreking* 202

Westerhuis, B. B. —; *Architect, beeldhouwer en het monument* 231
Wissing, Ir W. —; *Boekbespreking* 31

Zuiderhoek, D. —; *Recreatiegebouwen* 115
—; *Over de ontwikkeling van Amersfoort vóór en tijdens de Woningwet* 262

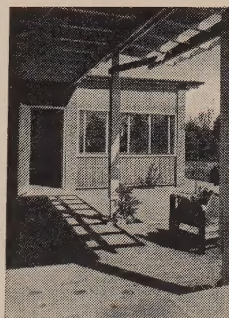
FORUM

maandblad voor architectuur en gebonden kunsten

1
1952

Country-houses

by M. Duintjer

Country-houses reveal to us man's attitude towards nature. The XVIIIth-century country-houses along the river Vecht are symbols of concentrated spiritual energy, energy so abundant that it flowed-out into the gardens and the surrounding landscape.

The XIXth century country-house is a symbol of brutal domination over Nature. Later we have the "cottage" with its curving thatched roof, symbolising the "humble" attitude towards Mother Nature. They all clearly express the "Lebens-anschauung" of their designers and occupants. The country-houses with which this issue of FORUM is concerned, have all been built since 1945. They have something of the simplicity of the farm and something of the plainness and the beauty of the Low-Countries.

The times are changing and we are changing with them and standardized building has not succeeded in rooting-out our accessibility to new forms and possibilities.

A house of our own

by S. J. van Embden

Most of us have probably grown up with the ideal of possessing a house of our own. To design such a house, to co-ordinate one's personal views with those of the future occupants, is an inspiring task for every architect. The essential elements of such a task are already known to him. He knows that every "living-space" has its own atmosphere. He is aware of the fact that this atmosphere is the expression of the habits, the tastes and idiosyncrasies of the occupants. He will observe these elements and create a suitable background for them. A house thus designed is "made to measure". The average house, the rented house, is "ready-made".

So far so good. The ideal, however, is not as unassailable as it appears when we subject it to a closer examination. In the first place there are and have been many colleagues who resemble the all-too submissive "tailleur", whose tailor-made creations did not even outlive the generation in which they were built. In the second place it is highly questionable whether, from a social point of view, it is justified to build tailor-made houses for the "happy few" while the masses are still forced to content themselves with "ready-made" houses. But even if we put these considerations aside, there remains a far more important objection: the picture of our country covered with specially designed private houses, according to the tastes and the wishes of the present generation. Another important objection to the ideal of the "made to measure" house, is the fact that the atmosphere of a family is subjected to rapid changes. Father gets another job, the family increases, the children are growing-up, etc. etc. The architect who designs a house has to create a background which will also harmonize with possible future evolutions of the family atmosphere.

But even if he succeeds in doing so, the fact remains that the house itself will outlive its occupants. What will happen then? There is always the possibility that future occupants will not feel at ease in a house which has been designed to suit private needs and idiosyncrasies of some-one living in the past. The architect who proceeds to include the possible reactions of future generations in his conception, will finally end by building an ordinary house, an average living-space suited to the elementary needs of every human being, i.e. he will finally and necessarily end by building a "ready-made" house. The history of architecture teaches us that very little attention is paid to the average house. Except for a few "nests" at Herculaneum, Pompeïi or along the river Vecht, it has always been a neutral, anonymous mass-product.

Still...... who does not cherish pleasant memories of inspiring conversations with some principal? Who would deny that such conversations have often led to the creation of houses of which the strength and the power of conviction whould never have been attained without this personal stimulus? Compared to these facts, theory loses its significance. Moreover there are many houses built in former times which have lost nothing of their original strength and beauty, which need very little alterations to adapt them to our present needs and conceptions. In fact, such houses are the answer to our problem. A house built by a "tailleur" is out-of-fashion in het next "season". A house built by an "architect" for some-one who is conscious of his own tastes, habits, some-one who it able to discriminate, will never become "old-fashioned".

Time will decide which of the examples published in this issue, will outlive the historical period in which they were built. Some of them are undoubtedly destined to enrich our history of architecture. We must never forget that they are indispensable for the development of the "ready made" house.

Country-houses and Style

by R. Blijstra

When an author or a painter has a conception of a certain subject, the form of such a conception or rather the form in which he wishes to express this conception is already more or less defined. It either becomes a sonnet or a novel, a drawing or an oil-painting. Form and conception

come into existence simultaniously. Form is determined by the disposition and the talent of the individual. The poet "thinks" in verses, the painter "thinks" in line, colour, rhythm etc.

Only very seldom does the architect express his conceptions in forms which are entirely congenial with his disposition and talent. The specialisation which has occurred within the field of the "free" arts is not to be found in architecture. There may be architects who dislike building churches and others who prefer factories to hospitals but they cannot be defined as "categories".

The architect receives his conceptions from a source outside himself, i.e. from his principal. Is he therefore more influenced than other artists while working at the ultimate form of his conception?

A closer inspection of the problem shows that this is not the case. The layman will find it extremely difficult to recognize one of the wings of the Palais de Versailles and the Dôme des Invalides as creations of one and the same architect. On the other hand everybody will immediately recognize the relation between the Exchange of Amsterdam and the "Hoge Veluwe" Castle (Berlage), the Town-Hall of Hilversum and the City-theatre at Utrecht (Dudok). Quite paradoxically, architecture has become more individualistic as the means of expression, the material, became more standardized. Seen from this point of view we can say that in former ages there existed a tradition of "subjects" and that later a tradition of "form" took its place. In other words, later architects, to begin with Cuypers who created the Rijksmuseum and the Central-Station in Amsterdam (two buildings which are very much alike) were less troubled about their "subject" than they were about their principles, quite apart from the fact whether they were "traditional" or "modern".

This is not as illogical as it seems. The near past has been a period of transition from the impersonal XIXth century-style to a more personal one and the growth of consciousness in architecture has resulted in personal and even individualistic forms of expression. Apart from the question whether the application of new materials and building-methods has brought about the renewal of architecture or whether this renewal has been brought about by other causes, I believe we can say that the lack of harmony of technical, social and artistic elements has been the cause of the vague and chaotic character of to-day's architecture. Only in connection with buildings with a "common function" it is possible to ascertain whether the tide is turning or not. The country-houses we are confronted with in this issue, lack this common denominator. They are country-houses built for one family and according to the wishes of that family. Here we have the playground of individualism. As long as there are no definite standards, there will be no such thing as a XXth-century "country-house"-style.

Maandblad gewijd aan Architectuur en Gebonden Kunsten.
Opgericht door het Genootschap ,,Architectura et Amicitia''
in samenwerking met de Maatschappij tot Bevordering der
Bouwkunst, Bond van Nederlandsche Architecten, B. N. A.
Orgaan van het Genootschap A. et A.

Redactie Secretariaat: Mej. I. D. Foest, Keizersgracht 476,
Amsterdam-C., tel. 35375, aan wie alle voor de redactie
bestemde stukken moeten worden gezonden

INHOUD VAN DIT NUMMER:

Tien landhuizen van recente datum

M. Duintjer:
Tien landhuizen

Ir S. J. van Embden:
Eigen huis

R. Blijstra:
Losse gedachten over de stijl en het landhuis

KRONIEK:

Boekbesprekingen

De Kathedraal, uit ,,Vluchtige Begroetingen''

Contactbijeenkomsten A et A

Het volgende nummer zal o.m. gewijd zijn aan:

Gymnasium en H.B.S. te Zutphen

Philips monument te Eindhoven

,,FORUM'' verschijnt met 12 nummers per jaar

Abonnementsprijs *f* 24.—
Losse nummers, indien aanwezig *f* 2.50 per nummer
Alles franco per post bij vooruitbetaling te voldoen
Voor België Frs. 340.—

Prijs van dit nummer *f* 2.50

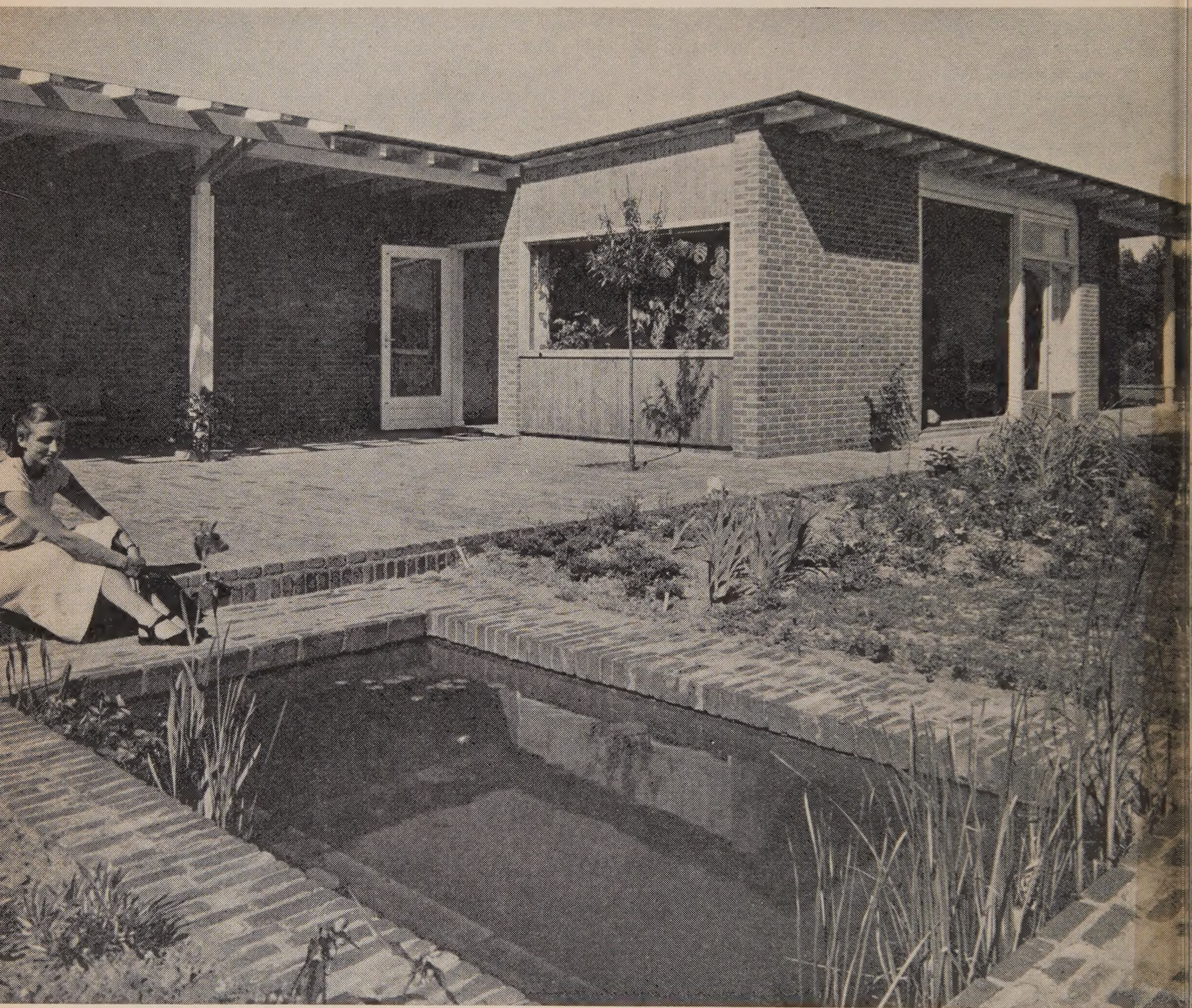
Voor advertenties wende men zich tot de uitgever

Uitgave en Administratie: G. VAN SAANE, Herengracht 406
Amsterdam-C. - Telefoon 36186 - Postrekening 681.31.

Zevende Jaargang No. 1
Januari 1952

FORUM

foto J. d'Oliveira

Woonhuis te Vaassen (zie pag. 4/5)

Tien landhuizen

M. Duintjer

Een tiental kleine landhuizen — werkjes uit de binnenkamer van de architectuur waar, méér dan bij welhaast enige andere opdracht, het contact met opdrachtgeefster en opdrachtgever tot die heerlijke samenwerking kan leiden, die ongemerkt een plan doet rijpen tot iets algemeens; maar ook kan voeren tot dat knarsende onbegrip, waarbij al het persoonlijke in het plan verdort.

Landhuizen — werken die altijd weer, en altijd weer anders, uitgesproken hebben hoe de mens zich in de wereld gesteld zag.

Het kan zijn dat we denken aan de huizen aan de Vecht — geconcentreerde geestelijke energie, die zó overvloedig leek, dat ze uitvloeide in de tuin en de natuur rond het huis: mathematische lofzang als in het menuet.

Het kan zijn dat we denken aan het XIXe eeuwse landhuis — verstarde „heerenbehuizingen" in hun brutale overheersing van de natuur.

Het kan zijn dat we denken aan die latere huizen, welke, onder zware en golvende rieten daken, plat ter aarde lagen — als om zich in de vorm geheel aan de natuur ondergeschikt te maken.

Altijd weer de uitspraak hòe de mens, die dit bouwde, zich in de wereld gesteld zag — hoe hij de natuur aanvaardde.

Altijd weer ook de verbluffende openhartigheid van die uitspraak — ze toont de bouwende mens van binnen en buiten ten voeten uit! En die mens is boeiend, die zich in zijn eigen huis wil stellen ònder de natuur — en nog wel in dit tijdperk der techniek, waarin, materieel dan altijd, de natuur overbrugd, overvlogen, ondermijnd en bedwongen werd op groter schaal dan ooit te voren.

Inmiddels ging de tijd voort. De klaroen der klaarheid werd gestoken. De uitspraak van de techniek, het onmiskenbare mensenwerk in en tegenover de natuur, wordt weer gewaagd. Aanvankelijk leerstellig, allengs menselijker.

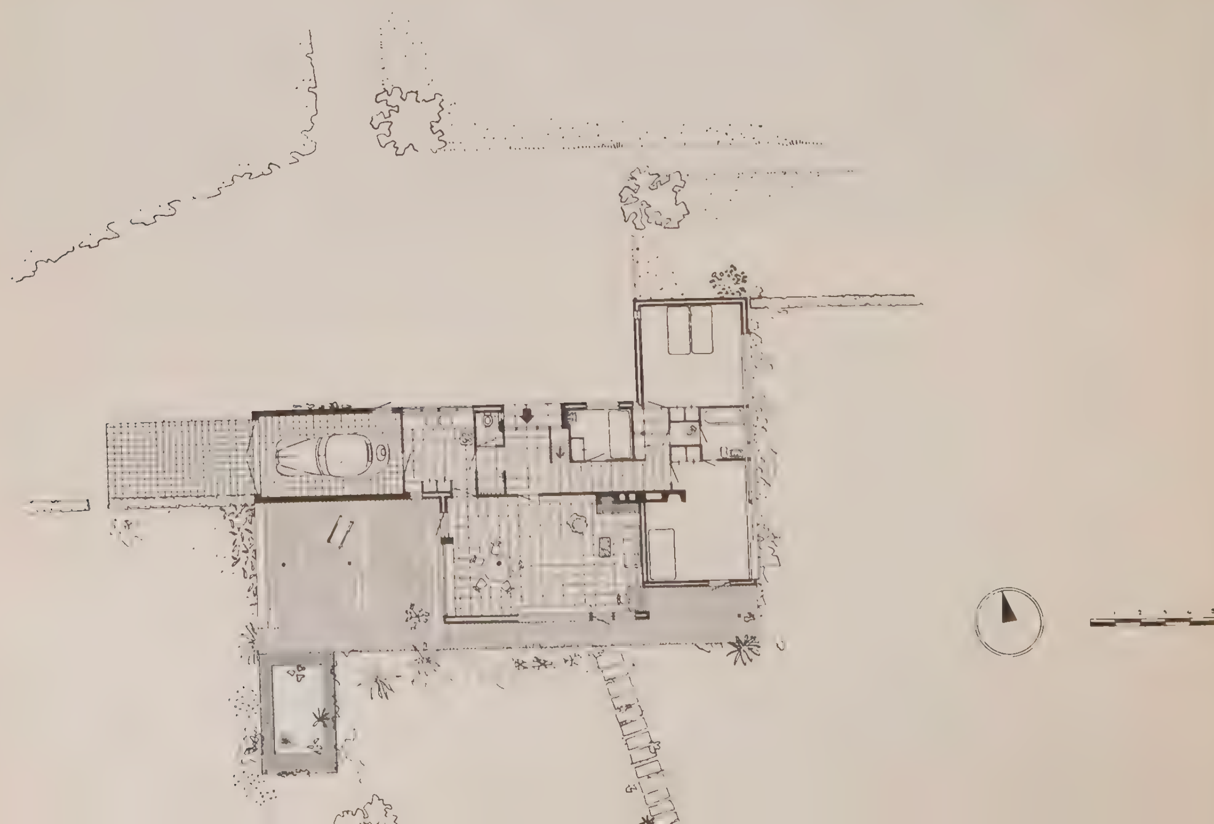
En nu, na 1945, een reeks landhuisjes, in de hoofdvorm gebonden aan de eenvoud van de hoeve en van de schuur, en daarmede op zuivere grondslag: hollands in hun menselijkheid, mildheid en openheid. Waar ze goed zijn, hebben ze iets van die mijmerende schoonheid, in het heiïge licht van de lage landen.

In de vormgeving beïnvloed van over alle zeeën — zoals we altijd beïnvloed werden — en hier en daar verleid tot het maniertje en tot het raffinement, dat zich zelve bespot.

Er is een kentering, en ze laat ons niet onberoerd; er is iets groeiende, en we zijn in onze geordende woningbouw nog niet zo verstard, dat niets ons meer raakt.

foto's J. d'Oliveira

Woonhuis voor een kunsthistoricus te Vaassen
(Inhoud 500 m³)

Arch. H. Salomonson

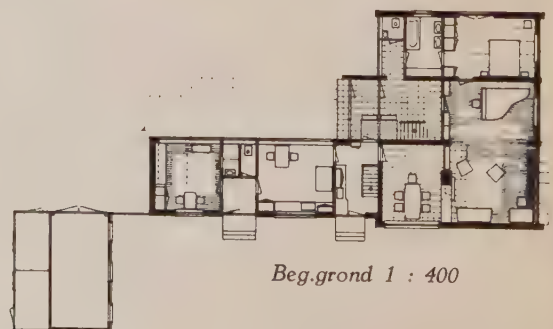
Landhuis „de Geerkamp" te Glimmen (Gron.)
(Inh. 790 m^3)

Arch^{n}. H. E. Niemeijer en Ir J. J. Sterenberg

Doorsnede 1 : 400

Beg.grond 1 : 400

Verdieping 1 : 400

Situatie 1 : 2000

Woonhuis aan de Diepenbrocklaan te Arnhem
(Inhoud 500 m³)

Arch. Ch. van Heelsbergen

foto's George Flipse

Situatie 1 : 6000

Schaal 1 : 400

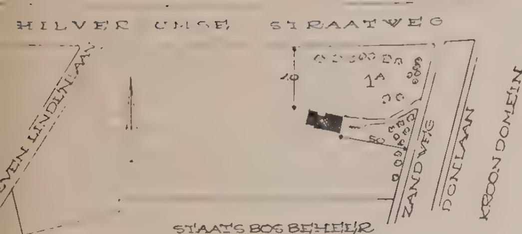
foto's J. Versnel

Woonhuis aan de Hilversumse straatweg te Baarn
(Inhoud 500 m³)

Arch. C. W. Schaling

Situatie 1 : 5000

Noordgevel 1 : 200

Woonhuis te Baarn

Beg.grond 1 : 300

Doorsnede A-A 1 : 300

Eigen huis

Ir S. J. van Embden

Vermoedelijk zijn wij allen wel opgegroeid bij de verheerlijking van het *eigen* huis.

Is er betere aanbeveling dan het zeer in het bizonder gebouwd-zijn voor de toekomstige bewoners zelf, volgens een programma, zorgvuldig opgesteld door en met hen, die straks zèlf dat programma zullen komen vervullen?

Hoe inspirerend ook voor de architect, nietwaar, is zulk een opdracht.

Hij kent het wezenlijke ervan reeds bij voorbaat. De studie van zijn opgave heeft hij al onbewust en zonder onderbreking volbracht, sedert hij voor het eerst in de wieg tot bewustzijn kwam. Hijzelf heeft gaandeweg telkens weer in een andere kwaliteit de practijk van het wonen beoefend: als zuigeling, als kind, als uitvliegende vlegel, en later weer als huisvader en hoofd des gezins. Ook als vluchtige bezoeker van andere huizen.

En dit laatste heeft hem weer veel nieuws geleerd. Hij weet daaruit, hoe elk binnenhuis zijn eigen kleur en klank heeft, naar aard en samenspel van wie daar wonen.

Hij heeft verschillen leren zien, schakeringen leren opmerken; wat kan hem groter voldoening geven dan nu dit verworven onderscheidingsvermogen te gaan toepassen in zijn werk.

Hij observeert zijn principaal, hij probeert het gezin te begrijpen, zijn wensen en hebbelijkheden, de toon, die er heerst, de gewoonten die er vorm kregen. Aan hem de taak om voor dit levende beeld een passend kader, een achtergrond, een omhulling te scheppen.

Het eigen huis, dat was het maatwerk, het huurhuis de confectie.

Ziedaar de leer, waarbij wij zijn opgegroeid. Zij leek onaantastbaar. En toch, en toch is ook hier de worm van de twijfel komen knagen.

Niet omdat sommige collega's, gespecialiseerd in deze maat-afdeling, een soms angstige gelijkenis vertonen met de serviele tailleur met zijn eeuwige centimeter, zijn spelden, zijn mode-plaatjes boeken en zijn onderdanige, inepte gesprekjes met „Mevrouw".

Oók misschien nog niet zo zeer, omdat onze drift naar sociale rechtvaardigheid ons de weinige Zondagskinderen het voorrecht zou doen misgunnen van het eigen huis, zolang de grote grauwe massa het nog stellen moet met de confectie.

Méér misschien al wel, omdat maar zo weinigen onder die Zondagskinderen zich dat voorrecht waardig tonen en hun huis bewonen op de manier waartoe dat voorrecht verplicht.

Zeker wèl, omdat het beeld van een overbevolkt Nederland, bezet met uitsluitend speciaal ontworpen eigen huizen, (vooral zoals ons geslacht die bouwen zou) weinig anders dan een schrikbeeld kan zijn.

Vooral echter, omdat dat gezinsleven, eenmaal zo waakzaam gadegeslagen door de ambitieuze architect, zich toch in een snel tempo wijzigt. De gewoonten veranderen, het gezin evolueert, het groeit en het slinkt weer. Het werk van de man verandert, de belangstelling van de vrouw richt zich op nieuwe zaken, zodra de zorg voor de kinderen haar ontvalt.

Goed, zal men zeggen, maar ook déze groei, ook deze natuurlijke ontwikkeling, moet door de ontwerper worden voorzien. Hij mag zijn programma niet baseren op een moment-opname. Hij moet een weinig in de toekomst lezen, waarin de nu zo actieve en in het leven staande man eenmaal met een wit of kaal hoofd wat gaat wieden in zijn tuin, terwijl zijn nu nog even actieve vrouw hem stil van een terrasje gadeslaat, met een handwerkje.

Maar wát dan daarná, als de huidige bouwfamilie er helemaal niet meer zal zijn en het huis, zo heel zorgvuldig aangepast aan hun eigen-aardigheden, hebbelijkheden en onhebbelijkheden, bevolkt zal zijn door een ons voorlopig nog vrij onverschillig, want onbekend, nieuw span? Het huis overleeft immers vele generaties.

Ja, wat dán? Zullen die nieuwe bewoners zich niet juist stoten en ergeren aan onbegrijpelijk geworden opzettelijkheden van dat zo speciaal en op maat gemaakte aan oma's zeer persoonlijke eisen aangepaste werkstuk?

Daar zijn zo van die — waarlijk nog niet zo heel oude — „onder architectuur gebouwde" huizen, die, juist vanwege die architectuur, nu alleen nog maar irriterend werken en die feitelijk lang vóór hun tijd min of meer onbewoonbaar blijken door hun opdringerige particulariteit. Een eenmaal als sprankelend bedoelde vondst, een als tintelend bedoeld grapje, een als epaterend bedoelde nieuwigheid, zij verschalen zo gauw tot onnozelheden die vervelen, die kwaad maken en waarbij ons geduld ons begeeft.

Moet de ontwerper zich dáárop dan óók nog instellen? Moet hij die verdere toekomst dan ook nog betrekken bij zijn visie op de lotgevallen van zijn schepping? Waar komt hij dan uit? Bij het huis immers, dat bij voorbaat is aangepast aan de natuurlijke behoeften van het normale, gemiddelde gezin, bij het huis, dat zelfs al zo goed mogelijk is ingesteld op latere modernisering, op aanpassing aan nog onbekende toekomsteisen van nog onbekende bewoners.

En wat is dat anders dan het abstracte programma voor het huurhuis, het massa-product, de confectie, die immers

óók bestemd zijn om door anonymi betrokken te worden.

En zo dreigt de kleur weer te vergrauwen van het beeld, dat het eigen huis opriep. Wij herinneren ons hoe zelden in de architectuur-geschiedenis de woning eigenlijk bizondere aandacht waard geacht is. Was het niet bijna *altijd* een neutraal, algemeen gangbaar massa-product? Afgezien dan van die nestjes voor Zondagskinderen in Pompeï en langs de Vecht.

En toch, en tóch.
Wie bewaart niet juist kostbare en moedgevende herinneringen aan menig hartelijk en hartig gesprek met een bouwheer of bouw-vrouw? Wie is niet overtuigd, dat zulk een ontmoeting kan voeren tot een prestatie ver boven gemiddeld vermogen, tot een huis, zo trefzeker, zo krachtig, zo overtuigend, als *zonder* die zeer persoonlijke stimulans niet mogelijk was geweest? Tegenover zulk een ervaring verbleekt de theorie.

Bovendien, niet *alle* huizen heeft de veroudering getroffen, waar van zoëven sprake was.

Wie realiseert zich niet van tijd tot tijd — met enig leedvermaak misschien — hoe het niet in de laatste plaats juist *architecten* zijn, die bij voorbaat kruipen in een oud, eenmaal zeer nadrukkelijk op maat gemaakt huis, bij zijn bouw aangepast aan de zeer particuliere wensen van een ongetwijfeld zeer eigenzinnig sinjeur (en zijn huisvrouw) door een waarschijnlijk weinig minder eigenzinnig bouwmeester.

Wie onzer gaat niet gaarne te gast bij een zo bevoorrecht behuisde collega, en wie ervaart dan niet verwonderd met hoe weinig moeite en hoe weinig geweldpleging zulk een huis zich laat aanpassen bij de sfeer van onze dagen (de *materiële* aanpassing valt, 't is waar, soms niet mee). En wie zegt dan niet, rondgaande met zijn gastheer, dat die oude sinjeur toch wel een vènt moet zijn geweest, en die oude collega van ons niet minder.

En hier ligt ook het antwoord.
Een huis vàn een vent vóór een vent veroudert niet, ook al heeft het lak aan wat gangbaar is. Hoogstens wordt het tijdelijk niet begrepen. Een huis van een tailleur voor een snob, ook al heeft het „juist iets heel aparts, mevrouwtje", is démodé in het volgende seizoen.

En daarom, gij dorpelwachters der Schoonheid, supervisors, welstandsadviseurs, schoonheidscommissies, wanneer een vent uw weg kruist, geeft hem de ruimte. Zijn werk zal noch het landschap schaden, noch geweld doen aan het fraaie stadsbeeld, mits ge hem maar niet dwingt tot compromissen.

Maar de weeë snijder, bindt hem met zijn eigen centimetertje en prikt hem met zijn eigen spelden.

Maar weest zeer voorzichtig!

De tijdgenoot is nu eenmaal gedoemd tot vele flaters in zijn kunst-waarderingen en zal zich altijd wel ergens blameren voor zijn nazaten.

Wij hebben het bij ons oordeel allerminst gemakkelijk. Het is bijvoorbeeld zeker niet zó, dat onbehouwen, stoer en primitief, blijvende waarde zouden garanderen. Ook dát kan kortstondige mode zijn. En ook is het geenszins zó, dat verfijning of sierlijkheid altijd gemis aan kracht en vastheid verraden. Er is ook — en juist — een zeer mannelijke tederheid. Zij is wat schaars en moet eerst recht worden ontzien, vooral in onze dagen waarin zij een zekere zeldzaamheidswaarde krijgt.

Wij kunnen ons onderscheidingsvermogen beproeven op de hier bijeengebrachte, vrij willekeurige, collectie voorbeelden en proberen te voorspellen welke der afgebeelde huizen stand zullen houden en welke zullen verouderen. De tijd alleen zal het afsluitende oordeel geven.

Maar zeker is, dat er ook vandaag woningen worden gebouwd, die ons architectuur-bestand blijvend zullen verrijken.

En vergeten wij niet dat zij onmisbaar zijn voor de ontwikkeling van de voor anonymi bestemde massale woningbouw. De winst, die de architect puurt uit de confrontatie met een levende, stimulerende principaal, zal doorwerken in zijn arbeid voor de volkshuisvesting.

Bij zijn werk in de breedte kan hij zo nu en dan een stoot uit de diepte niet missen.

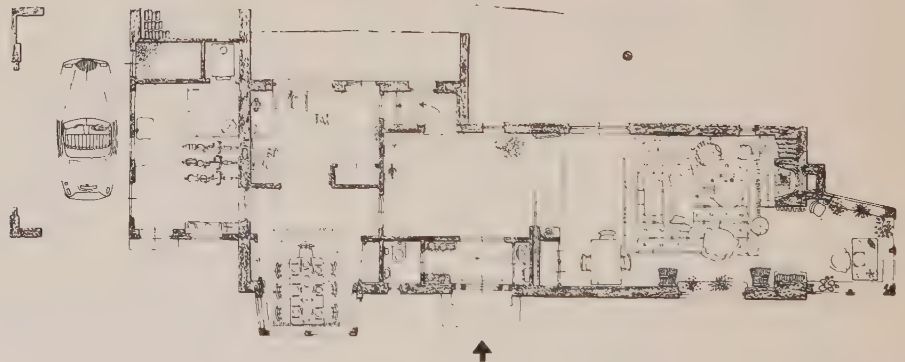

foto Violette Cornelius

Woonhuis aan de Clusiuslaan
te Aerdenhout
(Inhoud 500 m³)

Arch. Ir S. J. van Embden

foto
Violette Cornelius

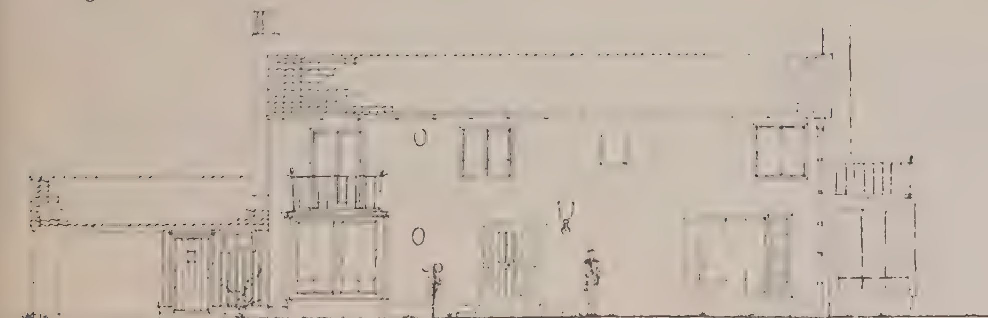
Beg.grond 1 : 200

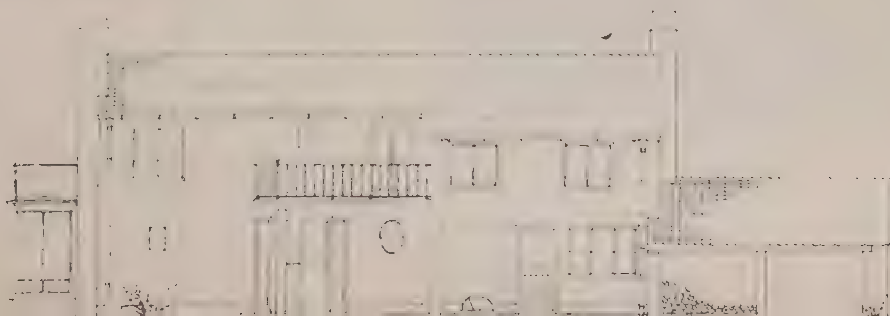
Verdieping 1 : 200

Woonhuis te Aerdenhout

Westgevel 1 : 200

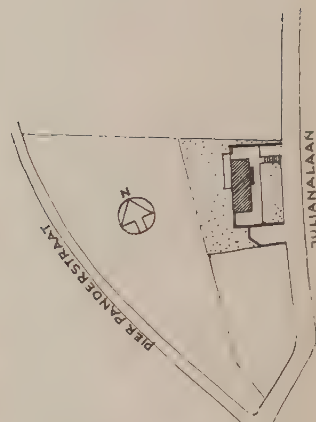

Oostgevel 1 : 200

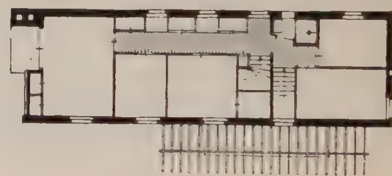
foto's Cas Oorthuys

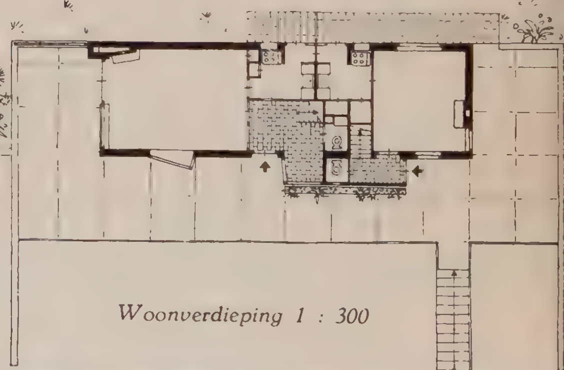

Situatie 1 : 2000

Slaapverdieping 1 : 300

Woonverdieping 1 : 300

Rijwielkelder

Woonhuis en zomer-pension
met rijwielstalling en garage
te Bergen aan Zee
(Inh. 375 m³)

Arch. J. C. de Vries

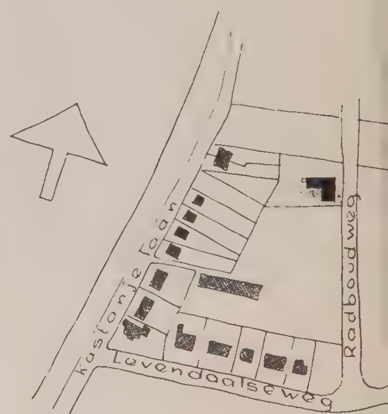

Porceleinfabriek en woonhuis aan de Radboudweg te Rhenen
(Inh. woonhuis 336 m³, fabriek 350 m³)

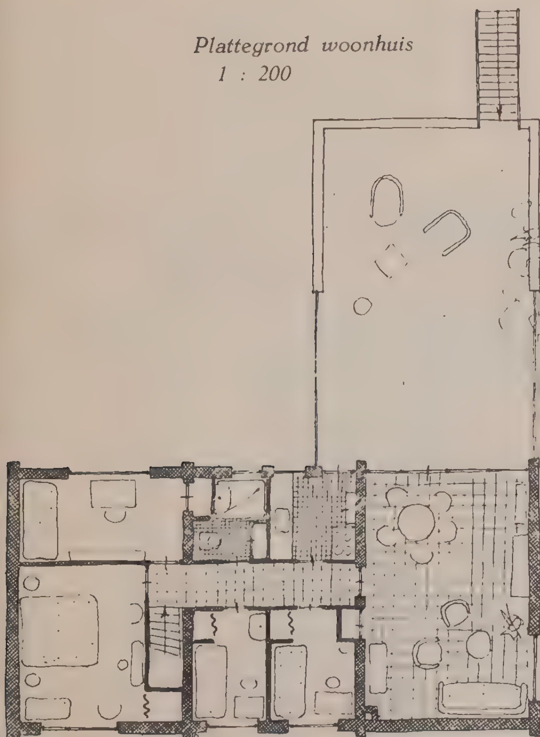
Arch. Nico H. Andriessen

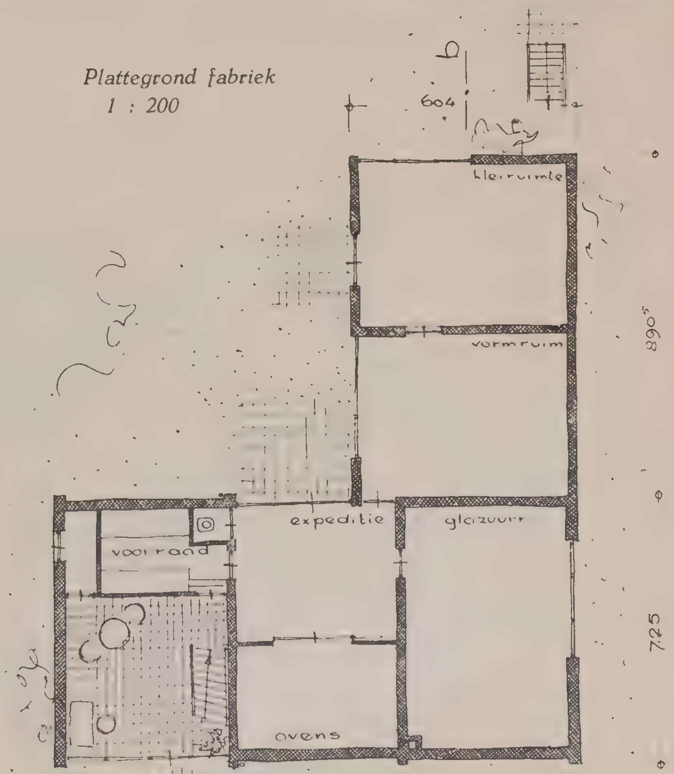
foto's H. de Bouter

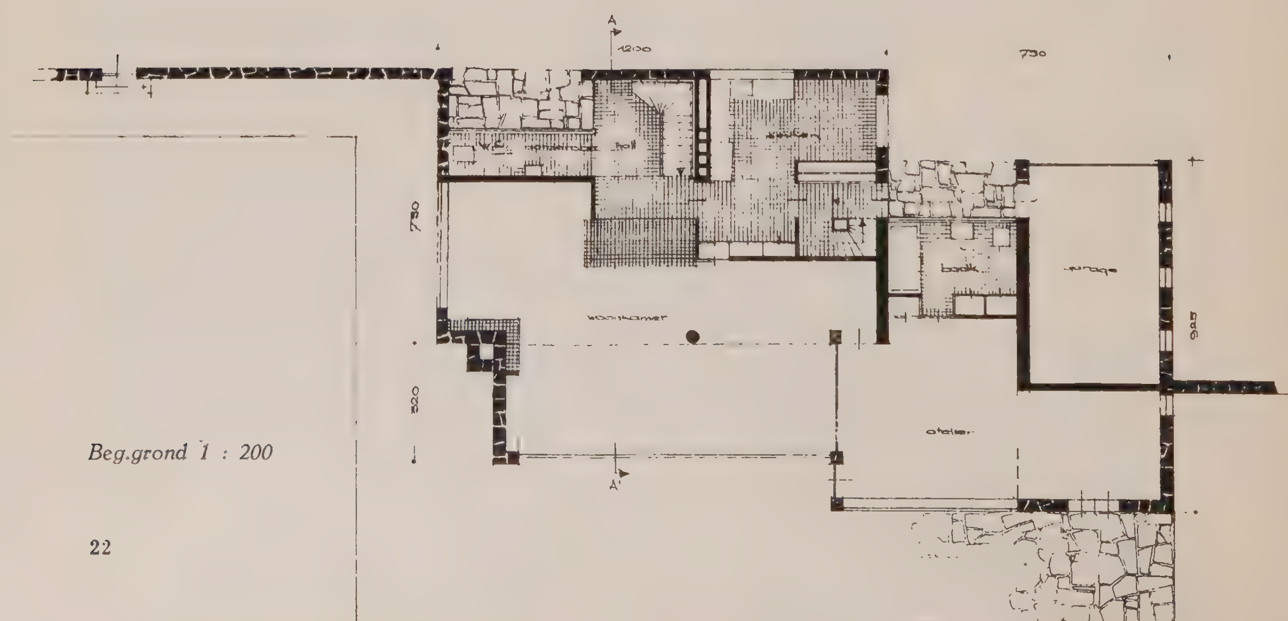
Situatie 1 : 5000

Plattegrond woonhuis
1 : 200

Plattegrond fabriek
1 : 200

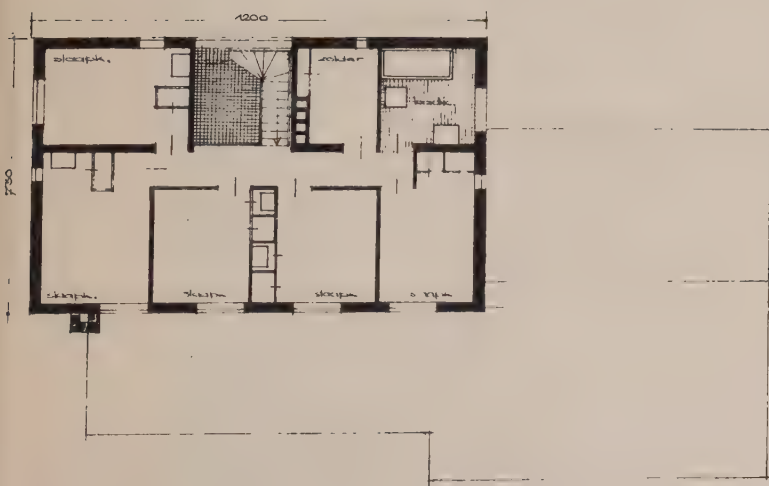
foto's J. d'Oliveira

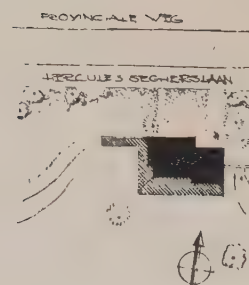
Beg.grond 1 : 200

Woonhuis aan de Hercules Segherslaan te Bilthoven
(Inh. 800 m³)

Arch[n] W. Bertheux en D. Romeyn

Verdieping 1 : 200

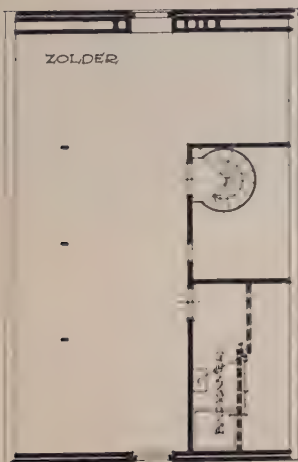

Situatie 1 : 2000

Beg.grond 1 : 200

Verdieping 1 : 200

Woonhuis aan de Stommeerweg te Aalsmeer
(Inh. 460 m^3)

Arch^n: bureau Berghoef en Klarenbeek

Dokterswoning (met practijk) en amateur-sterrenwacht te Hardenberg

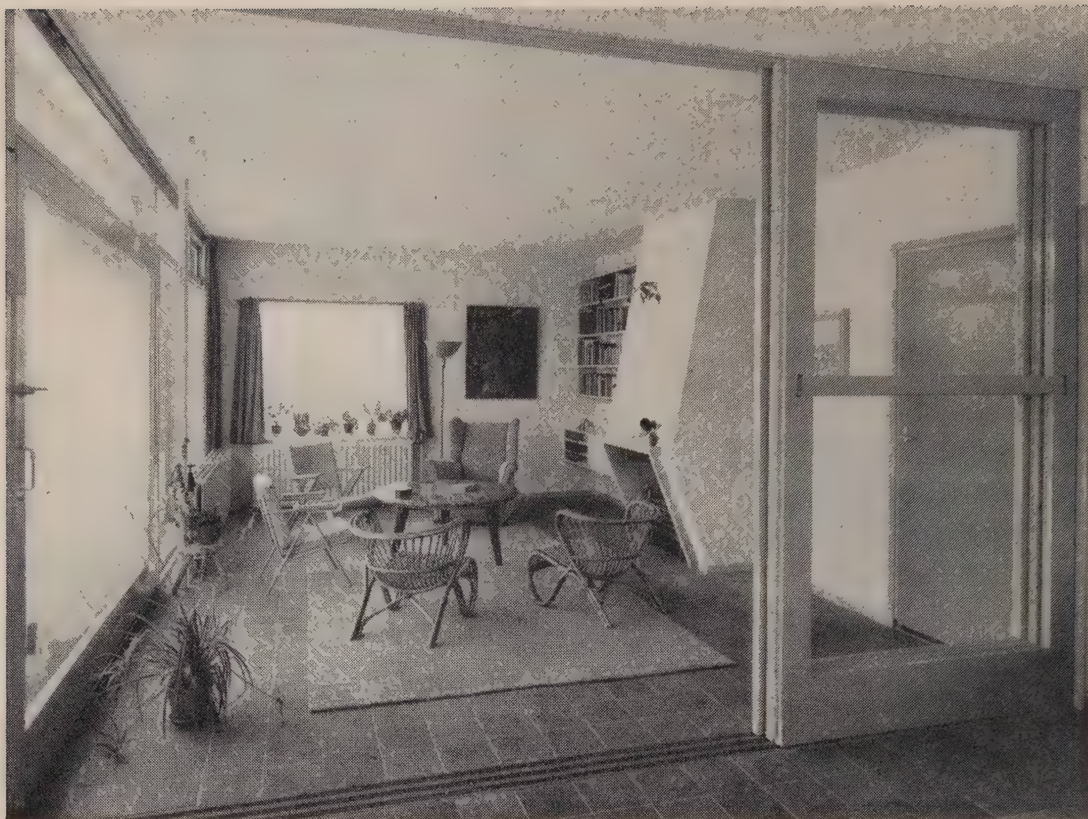
Inh.:	Kelder	90 m^3
	Praktijk	145 ,,
	Woonged.	436 ,,
	Sterrenwacht	27 ,,

Arch^n: bureau Merkelbach en Elling

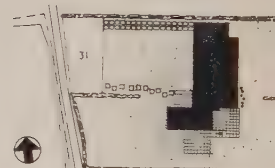

foto's J. Versnel

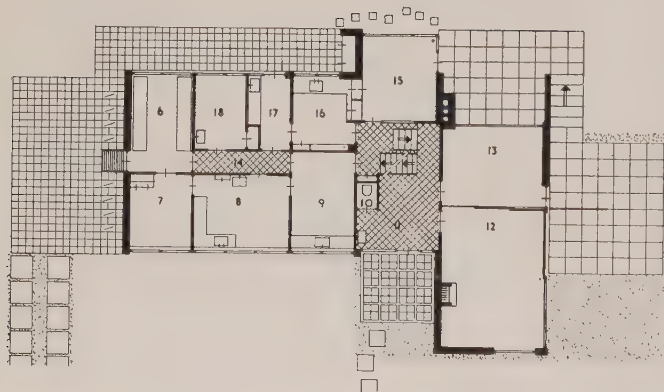

Situatie 1 : 1500

Beg.grond 1 : 300

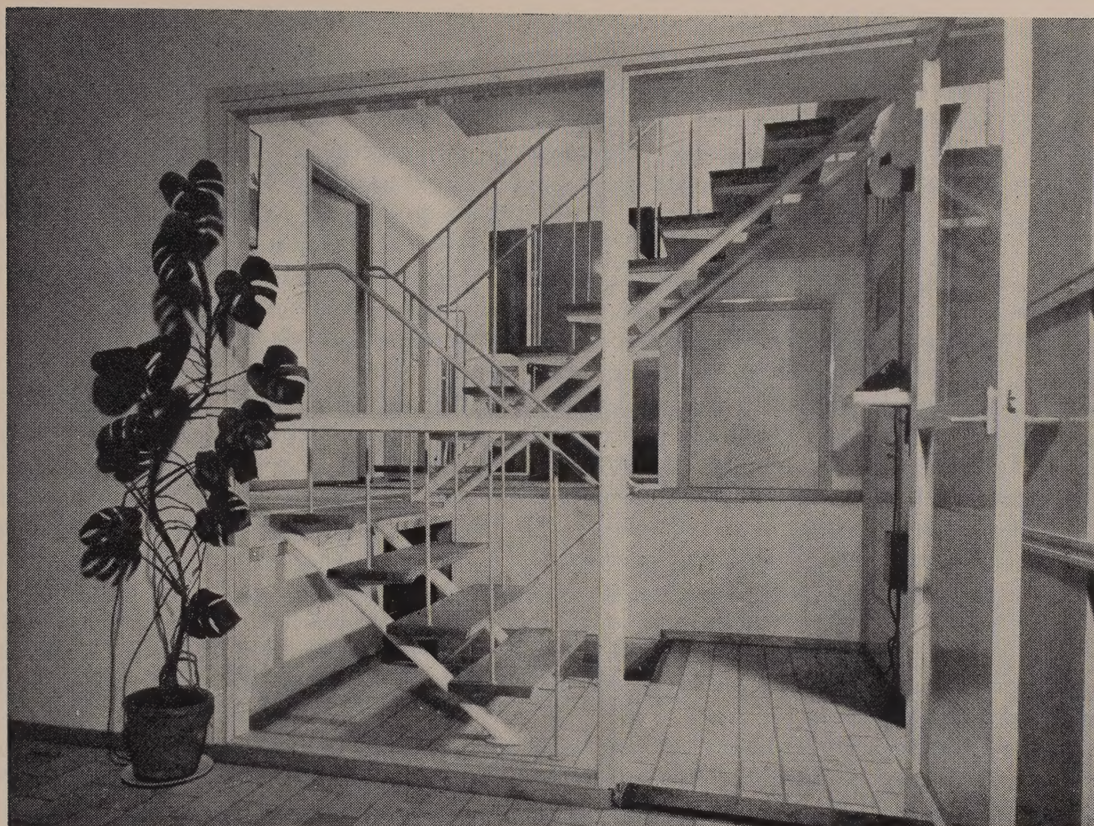

Legende:

6 Wachtkamer
7 Spreekkamer
8 Behandelkamer
9 Apotheek
10 W.C.
11 Hal
12 Woonkamer
13 Kinderkamer
14 Gang
15 Eetkamer
16 Keuken
17 Bijkeuken
18 Dienstbodekamer
19 Slaapkamer
20 Slaapkamer
21 Badkamer
22 W.C.
23 Balcon
24 Werkplaats
25 Bordes
26 Gang
27 Sterrenwacht
28 Slaapkamer
29 Slaapkamer
30 Slaapkamer
31 Parkeerplaats

Verdieping 1 : 300

foto's J. Versnel

Losse gedachten over de stijl en het landhuis

R. Blijstra

Als een schrijver of een schilder een onderwerp in zijn hoofd heeft en op het punt staat dit nader uit te werken, dan is de vorm, welke hij daarvoor kiest reeds zo goed als bepaald: het wordt een sonnet of een roman, een tekening of een schilderij. Deze „grove" indeling ontstaat gelijktijdig met het denk-beeld, omdat de gedachte en het beeld van deze gedachte reeds van het begin af onafscheidelijk zijn. Hoewel het zowel theoretisch denkbaar als practisch mogelijk is, dat uit het een het ander voort kan komen, dat dus uit een tekening een schilderij ontstaat of uit een dichtregel, een „uitspraak", een roman, is de vrije kunstenaar in zoverre reeds als „specialist" gebonden, omdat in het algemeen de inhoud reeds van te voren de vorm vastlegt. Deze vorm is gebonden aan de geaardheid en het talent van het individu: dezelfde gedachte, die bij een dichter de stoot geeft tot het ontstaan van een gedicht, kan bij een novellenschrijver aanleiding geven tot het schrijven van een novelle. Een dichter „denkt" in verzen, een prozaschrijver „denkt" in verhalen.

In hoeverre vorm en inhoud bij nadere uitwerking in-

vloed op elkaar uitoefenen, het geijkte vorm- en inhoud-probleem, mag hier buiten beschouwing blijven, omdat van een gegeven ogenblik af het karakter van de kunstenaar, zijn levensbeschouwing, de mate, waarin hij aan zijn tijd en aan zijn uitdrukkingsmiddelen gebonden is van zo grote betekenis zijn, dat het ontwerp zich geheel individueel ontwikkelt.

Het lijkt me dat een architect slechts bij hoge uitzondering, wellicht nooit, een denk-beeld automatisch in een met zijn voorkeur en talent strokende vorm uitwerkt. De specialisatie, die zich in de loop der tijden door de beperktheid van de uitdrukkingsmiddelen in de „vrije" kunsten is gaan manifesteren, vindt men niet in de architectuur. Er zijn wellicht architecten, die liever geen kerken bouwen en anderen, die niet gesteld zijn op fabrieken, maar er is nog geen duidelijke scheiding: m.a.w. wij vinden onder de architecten slechts zelden mensen, die uitsluitend fabrieken of woonblokken of villa's of ziekenhuizen ontwerpen. Het merkwaardige is, dat het denk-beeld hem van buiten af wordt opgegeven: hij krijgt de opdracht tot het bouwen van een reeds in het hoofd van de opdrachtgever bestaande vorm-inhoud.

Deze willekeur, deze „ongebondenheid" in keuze, brengt het vraagstuk met zich mee of de nadere uitwerking van het opgegeven denk-beeld in sterkere mate dan in de andere kunsten beïnvloed wordt door de opgave: met andere woorden of de architect meer dan andere kunstenaars in zijn vormgeving beïnvloed wordt door zijn onderwerp.

Oppervlakkig beschouwd zou men hier onmiddellijk bevestigend op moeten antwoorden, ware het niet, dat de practijk ons in dezen niet altijd in het gelijk stelt. Wel zal het de leek zwaar vallen in een vleugel van het paleis te Versailles dezelfde bouwmeester te herkennen als die van de Dôme des Invalides, of in de ontwerper van de Bibliotheca Laurenziana die van de koepel van de St Pieter, of in de St Paulinuskerk te Trier dezelfde als de Residenz te Würzburg, maar niemand zal niet onmiddellijk de overeenkomst zien tussen de Beurs te Amsterdam en de Hoge Veluwe of de Cineac in de Reguliersbreestraat en de Openluchtschool, of het Raadhuis te Hilversum en de Stadsschouwburg te Utrecht.

De architectuur, het moge voor de leek minder dan voor de vakman, een paradoxale uitspraak zijn, is individualistischer geworden, naarmate de uitdrukkingsmiddelen, het materiaal, sterker werden „gestandaardiseerd". Van dit standpunt uit redenerend zou men dus kunnen zeggen dat er vroeger in sterkere mate traditie van „onderwerp" was, terwijl men ten opzichte van het nabije verleden meer van een traditie der vormgeving, zowel wat individu als wat groep betreft, zou kunnen spreken. Het lijkt m.a.w. alsof de architect van de laatste tijd (eventueel in ons land te beginnen met Cuypers, die zijn Rijksmuseum en Centraal Station bijna gelijk en gelijkvormig maakte) zich om het onderwerp minder bekommerde dan om de uitdrukking van zijn beginselen, onafhankelijk van het feit of hij traditionalist was dan wel, in welke zin ook, „modern".

Op zichzelf is dit niet onlogisch: het nabije verleden vormde immers een overgangstijd van de volmaakt onpersoonlijke stijl der XIXe eeuw tot een eigen vormgeving en de herovering van het zelfbewustzijn in de architectuur bracht (merkwaardigerwijze naast duidelijker sociaal gerichte belangstelling) een persoonlijke, ja zelfs individualistische uitingsvorm met zich mee.

Afgezien van de vraag of de toepassing van nieuwe materialen en bouwmethoden de vernieuwing van de architectuur heeft te weeg gebracht, dan wel dat andere inzichten de toepassing er van hebben bevorderd, lijkt het niet te gewaagd te veronderstellen dat de drie factoren, de technische, de sociale en de artistieke elkaar niet altijd aanvullend of verbeterend, althans, nog niet, harmonisch verenigd, oorzaak zijn geweest van het onduidelijk beeld, de verwarrende verscheidenheid der pre-hedendaagse en ook der hedendaagse architectuur.

Of reeds nu tekenen van een kentering aanwezig zijn, zouden wij wellicht het eerst kunnen constateren bij gebouwen, die uit de aard van hun functie iets „gemeenschappelijks" hebben, dat wil dus zeggen, bij bijna alle bouwwerken, uitgezonderd juist die welke het onderwerp uitmaken van het onderhavige nummer: vrij staande landhuizen voor één gezin.

Hier immers kan zich het individualisme onverbloemd uitleven en al kunnen dan een aantal beweegredenen, de indeling van de vertrekken, de oriëntatie, enz. bepalend zijn, de overige factoren zijn zo veelvuldig, dat van een landhuisstijl, in de zin zoals men hierover in de XVIIIe eeuw zou kunnen spreken, voorlopig niet veel blijkt.

Toch zou men zich vergissen, indien men de behoefte „zich dienstbaar te maken aan het onderwerp" hier zou willen miskennen: deze dienstbaarheid is ongetwijfeld met alle eigengereidheid van bouwmeester en bouwheer wel aanwezig, de artistieke en technische mogelijkheden kunnen echter zo verschillend geïnterpreteerd worden, dat een lichtelijk chaotisch beeld van het geheel vrijwel onvermijdelijk schijnt.

Of dit verschijnsel „gezond" dan wel „ongezond" is, „gewenst" dan wel „ongewenst", kan o.i. geen punt van discussie vormen, zo lang op andere gebieden der architectonische activiteit geen nauwkeuriger maatstaven aangelegd kunnen worden dan de tegenwoordige, wel kunnen wij constateren dat voor de zo dikwijls gevreesde eentonigheid, althans wat dit onderwerp betreft, niet te vrezen valt.

KRONIEK

Boekbespreking

Ir J. P. Fokker, Het Eigen Huis, 3e druk geb. ƒ 16.50
Uitgeversmij Kosmos A'dam-Antwerpen 1951

Van dit, de ouderen wel bekende, werk van Ir J. P. Fokker verscheen onlangs een derde, gewijzigde editie.

Dit keurig — zij het wat conventioneel — uitgevoerde boek richt zich, zoals het schutblad vermeldt, in de eerste plaats tot hen, die zich nu of in de toekomst een eigen huis willen laten bouwen.

Aan dezulken geeft het eerste deel van dit boek inderdaad vele nuttige aanwijzingen en goede raad.

Ook zij, die de architectuur als vak willen gaan beoefenen of dit reeds doen, kunnen veel leren van het heldere inzicht en de rijpe ervaring van de schrijver, zoals deze in het beschouwende deel van dit boekwerk is neergelegd.

Hoewel in slechts een tiental bladzijden gecomprimeerd, is dit gedeelte de moeite van het lezen ten volle waard door de scherpe analyse van het woningprobleem, die de schrijver geeft en de rake opmerkingen, die hij maakt over de habitus van de architect, opmerkingen, die mede hemzelf typeren als een man, die een collega, ook al heeft hij een andere vormenspraak, op zijn waarde weet te schatten.

Des te meer is het te betreuren, dat het tweede gedeelte van het boek, de gegeven voorbeelden van gebouwde landhuizen en villa's, dermate verouderd en onvolledig aandoet, dat men de bovengesignaleerde gezindheid kwalijk herkent.

Verouderd noemden wij deze rij voorbeelden, omdat wij het niet eens zijn met des schrijvers mening, dat het in 1951 nog nut zou hebben een boek te schrijven, zich in hoofdzaak richtend tot toekomstige principalen, dat geïllustreerd is met voorbeelden, die zonder uitzondering jaren voor de laatste oorlog werden ontworpen.

Zulks kan o.i. tot niets anders leiden, dan tot jammerlijke misverstanden, terwijl het bovendien een volkomen scheefgetrokken beeld van de hedendaagse architectonische — en economische — mogelijkheden, zowel tegenover de vakman als tegenover de leek, vertoont.

Wij willen ons hiermede dus niet teweerstellen tegen deze — over het algemeen zeer behoorlijke — specimina van onze schone bouwkunst zelve, noch tegen het feit, dat aangevangen wordt met in enige voorbeelden de geboorte van de landhuis- en villabouw in ons land te schetsen, doch tegen het feit, dat in deze voorbeelden feitelijk niet meer of minder wordt gegeven dan een episode uit de historie van dit genre bouw.

Een episode, wel te verstaan, die bovendien niet in het minst op volledigheid kan bogen: want is het beeld van de villa- en landhuisbouw in ons land tussen de laatste twee oorlogen volledig zonder Rietveld's huizen te Utrecht en aan de Loosdrechtse plas, zonder Granpré Molière's huis in Rotterdam, zonder Robert van 't Hoff's villa te Huis ter Heide, zonder Dudok......?

Doch, laten wij ophouden met onze critiek, die licht de indruk zou kunnen wekken, dat wij dit boek wilden verguizen, terwijl dit zeer zeker niet het geval is!

Ondanks zijn tekortkomingen, die wij oprecht betreuren, is dit boek een degelijk stuk werk.

Het mag dan o.i. voor het doel, waarvoor de uitgever het annonceert, in het geheel niet deugen, het behoudt ongetwijfeld zijn waarde als raadgever en terugblik, en zal als zodanig zijn weg zeker vinden.

Ir W. Wissing

Das eigene Heim
Otto Maier Verlag Ravensburg
f 37.80 gebonden

„Dem Baulustigen zur Anregung, den Architekten zur Anschauung und dem Freunde der Baukunst zur Umschau" aldus de schrijver Guido Harbers.

In de inleiding geeft de schrijver verschillende nuttige wenken voor de keuze van het bouwterrein, de juiste plaats van de woning daarop, de situering ten opzichte van de aangrenzende woningen, de indeling van het woonhuis, etc. Een voorbeeld van een tabel, dat dienst kan doen bij de keuze en de beoordeling van het bouwterrein wordt eveneens gegeven. (Erg handig en zo over te nemen.) Verschillende voorbeelden van een nieuwe ontwikkeling in de woningplattegrond worden op summiere wijze getoond.

Het platenmateriaal (foto's en tekeningen) is in drie categorieën ingedeeld: het alleenstaande eengezinshuis in een vrije situatie, het alleenstaande eengezinshuis in een bebouwingsplan en het eengezinsrijenhuis in een bebouwingsplan. Het aantal afbeeldingen is erg groot; een allegaartje van huizen. Welke richtlijnen de schrijver gevolgd heeft bij de keuze van het fotomateriaal, is ons niet geheel duidelijk. Men vindt er woningen afgebeeld uit Duitsland, Zwitserland, Zweden, Denemarken, Engeland, U.S.A. etc. Maar waarom ons land slechts vertegenwoordigd is door een achttiende eeuws grachtenhuis in Utrecht?

Frank Lloyd Wright treffen we nergens aan, Asplund is niet vertegenwoordigd en Le Corbusier slechts door een vrij onbekend huis aan het meer van Genève.

Iedere woning is voorzien van een opgave van het vloeroppervlak en de inhoud en gegarneerd met opvoedende commentaren. Kortom, een onderhoudend en leerzaam prentenboek, zonder enige prikkeling en volkomen onschadelijk, dat men iedere architect en leek van elke leeftijd, richting en gezindte, veilig in handen kan geven.

Batavus

Fertighäuser, Montagebauweisen, industriemäsziges Bauen door Gustav Kistenmacher

Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.
Prijs ƒ 21.35. 184 blz. 288 fig.

In dit goedverzorgde en rijk geïllustreerd boekwerk beoogt de schrijver de ontwikkeling in de huizenbouwtechniek te belichten en zodoende een bijdrage te leveren voor de oplossing van de opgave, die in deze tijden allerwege bestaat, n.l. het voorzien in een groot tekort aan woningen.

Een volledige, systematische en diepgaande behandeling van alle vraagstukken, zowel technische als economische en organisatorische en van de in deze reeds gevonden oplossingen, is een zeer omvangrijke taak. Zoals schrijver zelf toegeeft, heeft hij zich dan ook ertoe bepaald aan de hand van enige in uitvoering gekomen systemen en toegepaste con-

structies de lezers een inzicht te geven in de industrialisatie van het bouwen, het prefabriceren van woningen en woningonderdelen, in de nieuwe bouwmethoden en de verbeteringen daardoor aangebracht in de traditionele bouwwijzen en constructies.

Daarnaast wijst hij op de noodzakelijkheid van het vastleggen van normen en bouwvoorschriften, het belang van researchwerk op alle mogelijke gebied, terwijl aan het slot verschillende planindelingen voor diverse soorten van woningen worden gegeven.

Zeer veel wetenswaardigs is hierdoor in dit boekwerk neergelegd en zeer zeker wordt men gewaar in welke verschillende richtingen door architecten, ingenieurs en bouwondernemers naar een oplossing is gezocht.

Het gemis aan volledigheid en aan een goede systematische behandeling van de stof, waarbij dieper op verschillende moeilijkheden wordt ingegaan, hetgeen, zoals reeds gezegd is, zeer moeilijk is en een omvangrijk werk vereist, zal echter zeer zeker door de met de in de huizenbouw voorkomende vraagstukken meer vertrouwde lezers vermoedelijk wel worden gevoeld.

Jammer is ook, dat aan het zgn. „Fertighaus", de woning met de zo groot mogelijke prefabricatie van onderdelen een zo groot gedeelte is ingeruimd. De constructies daarvan toch, door de schrijver besproken naar een indeling volgens de materialen (hout, beton, staal, aluminium), lenen zich meer voor de lichtere bouw met een meer semipermanent karakter, een bouw, die hoewel voor export naar streken als Australië en Azië van groot belang, in Europa en Amerika ten achter staat bij de meer permanente bouw, waarbij de pre-fabricatie van onderdelen minder sterk wordt doorgevoerd. Deze laatste bouwmethoden en de verbeteringen, ontstaan door de wijzigingen in de bouwtechniek (als toepassing van nieuwe materialen, machinale hulpmiddelen, e.d.) zijn in het boekwerk daardoor stiefmoederlijk bedeeld, terwijl momenteel deze methoden zeer zeker economisch zowel als technisch van even groot belang zijn als het Fertighaus.

Al met al is het in schrijver te prijzen het aangedurfd te hebben over deze zo uitgebreide materie gegevens te verzamelen, deze wereldkundig te maken en daarmede aan de bouwwereld een dienst te bewijzen.

J. F. van Exter
medewerker Stichting Ratiobouw

Contact bijeenkomsten A et A

Op de laatste contactbijeenkomsten van A et A en de redactie van „Forum" is een nieuwe wijze van behandeling van onderwerpen toegepast, die zich in een grote belangstelling mag verheugen. Er was n.l. niet één inleider, maar aan de aanwezigen was gevraagd eigen ontwerpen mede te brengen en zo ontstond vanzelf bij het gezamenlijk beschouwen een discussie, waarin de moeilijkheden en mogelijkheden van een speciaal onderwerp werden besproken.

De eerste maal kwamen ontwerpen van verschillend karakter ter tafel, waarbij de kerkelijke bouwkunst het belangrijkste deel vormde.

Een andermaal waren de architecten de gasten in de ateliers van een vijftal kunstenaars, beeldhouwers en schilders; op deze wijze werd getracht het zo noodzakelijke contact tussen architecten en de beoefenaars van de aanverwante kunsten te leggen en te verdiepen.

In Januari heeft een tiental architecten hun collegae laten zien wat zij in het te voren vastgestelde onderwerp „vrijstaande landhuisjes" hebben bereikt binnen de bekende 500 m^3; hoe zij er mee geworsteld hebben en er zich ten slotte aan hebben ontworsteld en er in de meeste gevallen, ondanks de beperkingen, een gaaf en interessant geheel tot stand is gekomen.

Naast de bespreking van de getoonde plannen kwam de verhouding architect opdrachtgever aan de orde.

Hoewel het bij de aanvang leek alsof er een tamelijk redelijk vergelijkingsmateriaal ter tafel zou komen, kon er toch van een rechtstreekse vergelijking geen sprake zijn. Niet alleen de natuurlijke verschillen (beplanting, uitzichten, bodemgesteldheid, financiele mogelijkheden) kwamen naar voren, maar vooral de individuele verschillen, zowel van de architect als van de bewoners; een individualiteit, die zich in dit onderwerp kan uitleven binnen de grenzen van goed vakmanschap. *I. F.*

De Kathedraal

Uit „Vluchtige Begroetingen" van Aart van der Leeuw

Uitgave Nijgh en Van Ditmar

Waarlijk, er zijn wonderlijke snuiters onder de bouwers van de kathedraal. Hieronimus, de timmerman, telt 's morgens, eer hij op pad gaat, de goudstukken na, die hij den vorigen avond, door valsch te spelen, een onnoozelen drinkebroer afhandig maakte. Abraham, de beeldensnijder, die een vrek is, schrijft op een blad van den perkamenten foliant, waarin hij zijn woekerposten gewoon is te boeken, de rente bij, welke hij een arme drommel zal afpersen, en de metselaar, Hans Beiling, ranselt zijn vrouw af, omdat het hem gemelijk gestemd heeft, dat hij, in plaats van door de Meizon, door een kletterende stortbui op de ruiten werd gewekt, terwijl Meester Philippus, de bouwheer, elken ochtend langs een omweg naar zijn arbeid tijgt, om het meisje te ontloopen, dat hij heeft bedrogen, en dat hem aan den hoek van de straat der Hoedenmakers op pleegt te wachten met een kind op den arm.

Maar als zij bij het marktveld zijn gekomen, waar de stellagies, fijn als kantwerk, tegen den lichten hemel hangen, en zij hun schootsvel voor hebben gedaan, en als zij langs de ladders naar omhoog zijn geklommen, zoodat de gansche stad hun aan de voeten zinkt, dan voelen zij zich door de grootschheid van hun taak gezegend, zij verlangen naar goedheid, en hun geest heeft een droombeeld bevleugeld.

De één grijpt blij zingend zijn kalkbak en troffel, een ander lacht bij den schal van zijn hamer, en allen geven zij eindeloos meer van hun ijver, dan hun in klinkende munt kan worden uitbetaald. Van een arbeider breekt de beitel in stukken, en Abraham, de beeldensnijder, reikt hem dadelijk den zijnen toe. Metselaar Hans laat een steenen roos, welke opengebloeid is om het hart van Maria, uit de handen glippen in zijn haast om een wankelenden pilaster te steunen, dien een zwakke makker alleen niet houden kan. En beneden, onder een regen van zaagsel en mortel, is de bouwheer voor zijn teekenbord bezig met passer en duimstok, en wat uit den streek van zijn stiften teer oprankt, is een zichtbaar geworden gebed.

Dag aan dag wint de domkerk aan schoonheid en gratie. En dáárom groeien de klokketorens als een tros bloemen in de wolken op, en maken de spitsbogen hun gebaar van verrukking, en stralen de vensters als het oog van God, omdat het gezamenlijk werken aan dit ten hemel stijgende wonder bij allen een vonk uit de ziel heeft geslagen, en zoo de kathedraal wordt opgetrokken door een broederschap van heiligen.